

Cuprins¹⁾

TRATATUL PRIVIND UNIUNEA EUROPEANĂ	5
Titlul I. Dispoziții comune.....	6
Titlul II. Dispoziții privind principiile democratice.....	9
Titlul III. Dispoziții privind instituțiile.....	10
Titlul IV. Dispoziții privind formele de cooperare consolidată.....	14
Titlul V. Dispoziții generale privind acțiunea externă a Uniunii și dispoziții speciale privind politica externă și de securitate comună.....	15
Capitolul 1. Dispoziții generale privind acțiunea externă a Uniunii.....	15
Capitolul 2. Dispoziții speciale privind politica externă și de securitate comună.....	16
<i>Secțiunea 1. Dispoziții comune</i>	16
<i>Secțiunea 2. Dispoziții privind politica de securitate și apărare comună</i>	23
Titlul VI. Dispoziții finale.....	26
TRATATUL PRIVIND FUNCȚIONAREA UNIUNII EUROPENE	29
Partea întâi. Principiile	29
Titlul I. Categoriile și domeniile de competențe ale Uniunii.....	30
Titlul II. Dispoziții de aplicare generală.....	31
Partea a doua. Nediscriminarea și cetățenia Uniunii	34
Partea a treia. Politicile și acțiunile interne ale Uniunii	36
Titlul I. Piața internă.....	36
Titlul II. Libera circulație a mărfurilor.....	36
Capitolul 1. Uniunea vamală.....	37
Capitolul 2. Cooperarea vamală.....	37
Capitolul 3. Interzicerea restricțiilor cantitative între statele membre.....	38
Titlul III. Agricultură și pescuitul.....	38
Titlul IV. Libera circulație a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor.....	41
Capitolul 1. Lucrătorii.....	41
Capitolul 2. Dreptul de stabilire.....	42
Capitolul 3. Serviciile.....	44
Capitolul 4. Capitalurile și plățile.....	45
Titlul V. Spațiul de libertate, securitate și justiție.....	47
Capitolul 1. Dispoziții generale.....	47
Capitolul 2. Politici privind controlul la frontiere, dreptul de azil și imigrarea.....	49
Capitolul 3. Cooperarea judiciară în materie civilă.....	51
Capitolul 4. Cooperarea judiciară în materie penală.....	51
Capitolul 5. Cooperarea polițienească.....	54
Titlul VI. Transporturile.....	56
Titlul VII. Norme comune privind concurența, impozitarea și armonizarea legislativă.....	58
Capitolul 1. Regulile de concurență.....	58
<i>Secțiunea 1. Reguli aplicabile întreprinderilor</i>	58
<i>Secțiunea 2. Ajutoarele de stat</i>	60

¹⁾ Actele normative cuprinse în prezenta lucrare au la bază versiunile publicate în JO C 202 7.6.2016, consolidate (cf. eur-lex.europa.eu, vizualizat la 6 noiembrie 2018).

Capitolul 2. Dispoziții fiscale	62
Capitolul 3. Aproximarea legislațiilor	62
Titlul VIII. Politica economică și monetară	64
Capitolul 1. Politica economică	65
Capitolul 2. Politica monetară	68
Capitolul 3. Dispoziții instituționale	71
Capitolul 4. Dispoziții privind statele membre a căror monedă este euro	71
Capitolul 5. Dispoziții tranzitorii	72
Titlul IX. Ocuparea forței de muncă	76
Titlul X. Politica socială	77
Titlul XI. Fondul social european	81
Titlul XII. Educația, formarea profesională, tineretul și sportul	82
Titlul XIII. Cultura	83
Titlul XIV. Sănătatea publică	83
Titlul XV. Protecția consumatorilor	85
Titlul XVI. Rețele transeuropene	85
Titlul XVII. Industria	86
Titlul XVIII. Coeziunea economică, socială și teritorială	87
Titlul XIX. Cercetarea și dezvoltarea tehnologică și spațiul	88
Titlul XX. Mediul	91
Titlul XXI. Energia	92
Titlul XXII. Turismul	93
Titlul XXIII. Protecția civilă	93
Titlul XXIV. Cooperarea administrativă	93
Partea a patra. Asocierea țărilor și teritoriilor de peste mări	94
Partea a cincea. Acțiunea externă a Uniunii	95
Titlul I. Dispoziții generale privind acțiunea externă a Uniunii	95
Titlul II. Politica comercială comună	96
Titlul III. Cooperarea cu țările terțe și ajutorul umanitar	97
Capitolul 1. Cooperarea pentru dezvoltare	97
Capitolul 2. Cooperarea economică, financiară și tehnică cu țările terțe	98
Capitolul 3. Ajutorul umanitar	98
Titlul IV. Măsurile restrictive	99
Titlul V. Acordurile internaționale	99
Titlul VI. Relațiile Uniunii cu organizațiile internaționale și cu țările terțe și delegații ale Uniunii	101
Titlul VII. Clauza de solidaritate	102
Partea a șasea. Dispoziții instituționale și financiare	102
Titlul I. Dispoziții instituționale	102
Capitolul 1. Instituțiile	102
Secțiunea 1. Parlamentul European	102
Secțiunea 2. Consiliul European	105
Secțiunea 3. Consiliul	106
Secțiunea 4. Comisia	107
Secțiunea 5. Curtea de Justiție a Uniunii Europene	109
Secțiunea 6. Banca Centrală Europeană	116
Secțiunea 7. Curtea de Conturi	117
Capitolul 2. Actele juridice ale Uniunii, procedurile de adoptare și alte dispoziții	119

<i>Secțiunea 1. Actele juridice ale Uniunii</i>	119
<i>Secțiunea 2. Proceduri de adoptare a actelor și alte dispoziții</i>	121
Capitolul 3. Organele consultative ale Uniunii	123
<i>Secțiunea 1. Comitetul economic și social</i>	124
<i>Secțiunea 2. Comitetul regiunilor</i>	125
Capitolul 4. Banca Europeană de Investiții	125
Titlul II. Dispoziții financiare	126
Capitolul 1. Resursele proprii ale Uniunii	127
Capitolul 2. Cadrul financiar multianual	127
Capitolul 3. Bugetul anual al Uniunii	128
Capitolul 4. Execuția bugetului și descărcarea	130
Capitolul 5. Dispoziții comune	131
Capitolul 6. Combaterea fraudei	132
Titlul III. Formele de cooperare consolidată	132
Partea a șaptea. Dispoziții generale și finale	135
PROTOCOALE	141
ANEXE	229
DECLARAȚII ANEXATE LA ACTUL FINAL AL CONFERINȚEI INTERGUVERNAMENTALE CARE A ADOPTAT TRATATUL DE LA LISABONA	233
TABELE DE CORESPONDENȚĂ	249
CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE (2016/C 202/02)	271

TRATATUL PRIVIND UNIUNEA EUROPEANĂ

PREAMBUL

MAIESTATEA SA REGELE BELGIENILOR, MAIESTATEA SA REGINA DANEMARCEI, PREȘEDINTELE REPUBLICII FEDERALE GERMANIA, PREȘEDINTELE REPUBLICII ELENE, MAIESTATEA SA REGELE SPANIEI, PREȘEDINTELE REPUBLICII FRANCEZE, PREȘEDINTELE IRLANDEI, PREȘEDINTELE REPUBLICII ITALIENE, ALTEȚA SA REGALĂ MARELE DUCE DE LUXEMBURG, MAIESTATEA SA REGINA ȚĂRILOR DE JOS, PREȘEDINTELE REPUBLICII PORTUGHEZE, MAIESTATEA SA REGINA REGATULUI UNIT AL MARIII BRITANII ȘI IRLANDEI DE NORD¹⁾,

DECIȘI să parcurgă o nouă etapă în procesul de integrare europeană inițiat prin constituirea Comunităților Europene,

INSPIRÂNDU-SE din moștenirea culturală, religioasă și umanistă a Europei, din care s-au dezvoltat valorile universale care constituie drepturile inviolabile și inalienabile ale persoanei, precum și libertatea, democrația, egalitatea și statul de drept,

REAMINTIND importanța istorică a sfârșitului divizării continentului european și necesitatea stabilirii unor baze solide pentru arhitectura Europei viitoare,

CONFIRMÂND atașamentul lor față de principiile libertății, democrației și respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale, precum și ale statului de drept,

CONFIRMÂND atașamentul lor față de drepturile sociale fundamentale definite în Carta socială europeană, semnată la Torino, la 18 octombrie 1961, și în Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor din 1989,

HOTĂRĂȚI să întărească solidaritatea dintre popoarele lor, respectând totodată istoria, cultura și tradițiile acestora,

HOTĂRĂȚI să consolideze caracterul democratic și eficacitatea funcționării instituțiilor, pentru a le permite acestora să-și îndeplinească mai bine, într-un cadru instituțional unic, misiunile care le sunt încredințate,

HOTĂRĂȚI să-și consolideze economiile naționale, să asigure convergența acestora, precum și să stabilească o uniune economică și monetară care presupune, conform dispozițiilor prezentului tratat și ale Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene, o monedă unică și stabilă,

DECIȘI să promoveze progresul economic și social al popoarelor lor, ținând seama de principiul dezvoltării durabile și în cadrul realizării pieței interne, al consolidării coeziunii și protecției mediului, precum și să pună în aplicare politici care asigură progrese concomitente în domeniul integrării economice și în celelalte domenii,

HOTĂRĂȚI să instituie o cetățenie comună pentru resortisanții țărilor lor,

HOTĂRĂȚI să pună în aplicare o politică externă și de securitate comună, inclusiv definirea tratată a unei politici de apărare comune, care ar putea conduce la o apărare comună, în conformitate cu dispozițiile articolului 42, consolidând astfel identitatea Europei și independența acesteia în vederea promovării păcii, securității și progresului în Europa și în întreaga lume,

¹⁾ Republica Bulgaria, Republica Cehă, Republica Estonia, Republica Croația, Republica Cipru, Republica Letonia, Republica Lituania, Ungaria, Republica Malta, Republica Austria, Republica Polonă, România, Republica Slovenia, Republica Slovacă, Republica Finlanda și Regatul Suediei au devenit ulterior membre ale Uniunii Europene.

HOTĂRĂȚI să faciliteze libera circulație a persoanelor, asigurând totodată siguranța și securitatea popoarelor lor, prin instaurarea unui spațiu de libertate, securitate și justiție în conformitate cu dispozițiile prezentului tratat și ale Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene,

HOTĂRĂȚI să continue procesul de creare a unei uniuni din ce în ce mai strânse între popoarele Europei, în care deciziile să fie luate cât mai aproape posibil de cetățeni, în conformitate cu principiul subsidiarității,

ÎN PERSPECTIVA etapelor următoare care vor trebui parcurse pentru ca integrarea europeană să progreseze,

AU DECIS să instituie o Uniune Europeană și, în acest sens, au desemnat drept plenipotențiar: (lista plenipotențiarilor nu este reprodusă)

CARE, după ce au făcut schimb de depline puteri, găsite în bună și convenită formă, convin cu privire la următoarele dispoziții:

TITLUL I DISPOZIȚII COMUNE

Articolul 1 (ex-articolul 1 TUE)¹⁾

Prin prezentul tratat, ÎNALTELE PĂRȚI CONTRACTANTE instituie între ele o UNIUNE EUROPEANĂ, denumită în continuare „Uniune”, căreia statele membre îi atribuie competențe pentru realizarea obiectivelor lor comune.

Prezentul tratat marchează o nouă etapă în procesul de creare a unei uniuni tot mai profunde între popoarele Europei, în cadrul căreia deciziile se iau cu respectarea deplină a principiului transparenței și cât mai aproape cu putință de cetățeni.

Uniunea se întemeiază pe prezentul tratat și pe Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (denumite în continuare „tratatele”). Aceste două tratate au aceeași valoare juridică. Uniunea se substituie Comunității Europene și îi succede acesteia.

Articolul 2

Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.

Articolul 3 (ex-articolul 2 TUE)

(1) Uniunea urmărește să promoveze pacea, valorile sale și bunăstarea popoarelor sale.

(2) Uniunea oferă cetățenilor săi un spațiu de libertate, securitate și justiție, fără frontiere interne, în interiorul căruia este asigurată libera circulație a persoanelor, în corelare cu măsuri adecvate privind controlul la frontierele externe, dreptul de azil, imigrarea, precum și prevenirea criminalității și combaterea acestui fenomen.

(3) Uniunea instituie o piață internă. Aceasta acționează pentru dezvoltarea durabilă a Europei, întemeiată pe o creștere economică echilibrată și pe stabilitatea prețurilor, pe o economie socială de piață cu grad ridicat de competitivitate, care tinde spre ocuparea deplină a forței de muncă și spre progres social, precum și pe un nivel înalt de protecție și de îmbunătățire a calității mediului. Aceasta promovează progresul științific și tehnic.

¹⁾ Această trimitere are caracter indicativ. Pentru informații detaliate, a se vedea tabelele de corespondență între vechea și noua numerotare a tratatelor.

Uniunea combate excluziunea socială și discriminările și promovează justiția și protecția sociale, egalitatea între femei și bărbați, solidaritatea între generații și protecția drepturilor copilului.

Aceasta promovează coeziunea economică, socială și teritorială, precum și solidaritatea între statele membre.

Uniunea respectă bogăția diversității sale culturale și lingvistice și veghează la protejarea și dezvoltarea patrimoniului cultural european.

(4) Uniunea instituie o uniune economică și monetară a cărei monedă este euro.

(5) În relațiile sale cu restul comunității internaționale, Uniunea își afirmă și promovează valorile și interesele și contribuie la protecția cetățenilor săi. Aceasta contribuie la pacea, securitatea, dezvoltarea durabilă a planetei, solidaritatea și respectul reciproc între popoare, comerțul liber și echitabil, eliminarea sărăciei și protecția drepturilor omului și, în special, a drepturilor copilului, precum și la respectarea strictă și dezvoltarea dreptului internațional, inclusiv respectarea principiilor Cartei Organizației Națiunilor Unite.

(6) Uniunea își urmărește obiectivele prin mijloace corespunzătoare, în funcție de competențele care îi sunt atribuite prin tratate.

Articolul 4

(1) În conformitate cu articolul 5, orice competență care nu este atribuită Uniunii prin tratate aparține statelor membre.

(2) Uniunea respectă egalitatea statelor membre în raport cu tratatele, precum și identitatea lor națională, inerentă structurilor lor fundamentale politice și constituționale, inclusiv în ceea ce privește autonomia locală și regională. Aceasta respectă funcțiile esențiale ale statului și, în special, pe cele care au ca obiect asigurarea integrității sale teritoriale, menținerea ordinii publice și apărarea securității naționale. În special, securitatea națională rămâne responsabilitatea exclusivă a fiecărui stat membru.

(3) În temeiul principiului cooperării loiale, Uniunea și statele membre se respectă și se ajută reciproc în îndeplinirea misiunilor care decurg din tratate.

Statele membre adoptă orice măsură generală sau specială pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate sau care rezultă din actele instituțiilor Uniunii.

Statele membre facilitează îndeplinirea de către Uniune a misiunii sale și se abțin de la orice măsură care ar putea pune în pericol realizarea obiectivelor Uniunii.

Articolul 5

(ex-articolul 5 TCE)

(1) Delimitarea competențelor Uniunii este guvernată de principiul atribuirii. Exercițarea acestor competențe este reglementată de principiile subsidiarității și proporționalității.

(2) În temeiul principiului atribuirii, Uniunea acționează numai în limitele competențelor care i-au fost atribuite de statele membre prin tratate pentru realizarea obiectivelor stabilite prin aceste tratate. Orice competență care nu este atribuită Uniunii prin tratate aparține statelor membre.

(3) În temeiul principiului subsidiarității, în domeniile care nu sunt de competența sa exclusivă, Uniunea intervine numai dacă și în măsura în care obiectivele acțiunii preconizate nu pot fi realizate în mod satisfăcător de statele membre nici la nivel central, nici la nivel regional și local, dar datorită dimensiunilor și efectelor acțiunii preconizate, pot fi realizate mai bine la nivelul Uniunii.

Instituțiile Uniunii aplică principiul subsidiarității în conformitate cu Protocolul privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității. Parlamentele naționale asigură respectarea principiului subsidiarității, în conformitate cu procedura prevăzută în respectivul protocol.

(4) În temeiul principiului proporționalității, acțiunea Uniunii, în conținut și formă, nu depășește ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor tratatelor.

Instituțiile Uniunii aplică principiul proporționalității în conformitate cu Protocolul privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității.

Articolul 6 **(ex-articolul 6 TUE)**

(1) Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene din 7 decembrie 2000, astfel cum a fost adaptată la 12 decembrie 2007, la Strasbourg, care are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor.

Dispozițiile cuprinse în Cartă nu extind în niciun fel competențele Uniunii astfel cum sunt definite în tratate.

Drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Cartă se interpretează în conformitate cu dispozițiile generale din titlul VII al Cartei privind interpretarea și punerea sa în aplicare și cu luarea în considerare în mod corespunzător a explicațiilor menționate în Cartă, care prevăd izvoarele acestor dispoziții.

(2) Uniunea aderă la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Competențele Uniunii, astfel cum sunt definite în tratate, nu sunt modificate de această aderare.

(3) Drepturile fundamentale, astfel cum sunt garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și astfel cum rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre, constituie principii generale ale dreptului Uniunii.

Articolul 7 **(ex-articolul 7 TUE)**

(1) La propunerea motivată a unei treimi din statele membre, a Parlamentului European sau a Comisiei Europene și cu aprobarea Parlamentului European, Consiliul, hotărând cu o majoritate de patru cincimi din membrii săi, poate să constate existența unui risc clar de încălcare gravă a valorilor prevăzute la articolul 2, de către un stat membru. Înainte de a proceda la această constatare, Consiliul audiază statul membru în cauză și îi poate adresa recomandări, hotărând după aceeași procedură.

Consiliul verifică cu regularitate dacă motivele care au condus la această constatare rămân valabile.

(2) Consiliul European, hotărând în unanimitate la propunerea unei treimi din statele membre sau a Comisiei Europene și cu aprobarea Parlamentului European, poate să constate existența unei încălcări grave și persistente a valorilor prevăzute la articolul 2, de către un stat membru, după ce a invitat acel stat membru să-și prezinte observațiile.

(3) În cazul în care a fost făcută constatarea menționată la alineatul (2), Consiliul, hotărând cu majoritate calificată, poate decide să suspende anumite drepturi care îi revin statului membru în cauză în urma aplicării tratatelor, inclusiv dreptul de vot în Consiliu al reprezentantului guvernului celui stat membru. Procedând în acest fel, Consiliul ține seama de eventualele consecințe ale unei astfel de suspendări asupra drepturilor și obligațiilor persoanelor fizice și juridice.

Obligațiile care îi revin statului membru în cauză în temeiul tratatelor rămân obligatorii în orice situație pentru statul membru respectiv.

(4) Consiliul, hotărând cu majoritate calificată, poate decide ulterior să modifice sau să revoce măsurile luate în temeiul alineatului (3), ca răspuns la modificarea situației care l-a determinat să impună măsurile respective.

(5) Modalitățile de vot care, în înțelesul prezentului articol, se aplică Parlamentului European, Consiliului European și Consiliului sunt prevăzute la articolul 354 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Articolul 8

(1) Uniunea dezvoltă relații privilegiate cu țările învecinate, în vederea stabilirii unui spațiu de prosperitate și de bună vecinătate, întemeiat pe valorile Uniunii și caracterizat prin relații strânse și pașnice, bazate pe cooperare.

(2) În înțelesul alineatului (1), Uniunea poate încheia acorduri speciale cu țările în cauză. Aceste acorduri pot include drepturi și obligații reciproce, precum și posibilitatea de a realiza acțiuni în comun. Punerea lor în aplicare face obiectul unei concertări periodice.

TITLUL II DISPOZIȚII PRIVIND PRINCIPIILE DEMOCRATICE

Articolul 9

În toate activitățile sale, Uniunea respectă principiul egalității cetățenilor săi, care beneficiază de o atenție egală din partea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor sale. Este cetățean al Uniunii orice persoană care are cetățenia unui stat membru. Cetățenia Uniunii nu înlocuiește cetățenia națională, ci se adaugă acesteia.

Articolul 10

(1) Funcționarea Uniunii se întemeiază pe principiul democrației reprezentative.

(2) Cetățenii sunt reprezentați direct, la nivelul Uniunii, în Parlamentul European.

Statele membre sunt reprezentate în Consiliul European de șefii lor de stat sau de guvern și în Consiliul de guvernele lor, care la rândul lor răspund în mod democratic fie în fața parlamentelor naționale, fie în fața cetățenilor lor.

(3) Orice cetățean are dreptul de a participa la viața democratică a Uniunii. Deciziile se iau în mod cât mai deschis și la un nivel cât mai apropiat posibil de cetățean.

(4) Partidele politice la nivel european contribuie la formarea conștiinței politice europene și la exprimarea voinței cetățenilor Uniunii.

Articolul 11

(1) Instituțiile acordă cetățenilor și asociațiilor reprezentative, prin mijloace corespunzătoare, posibilitatea de a-și face cunoscute opiniile și de a face schimb de opinii în mod public, în toate domeniile de acțiune ale Uniunii.

(2) Instituțiile Uniunii mențin un dialog deschis, transparent și constant cu asociațiile reprezentative și cu societatea civilă.

(3) În vederea asigurării coerenței și a transparenței acțiunilor Uniunii, Comisia Europeană procedează la ample consultări ale părților interesate.

(4) La inițiativa a cel puțin un milion de cetățeni ai Uniunii, resortisanți ai unui număr semnificativ de state membre, Comisia Europeană poate fi invitată să prezinte, în limitele atribuțiilor sale, o propunere corespunzătoare în materii în care acești cetățeni consideră că este necesar un act juridic al Uniunii, în vederea aplicării tratatelor.

Procedurile și condițiile necesare pentru prezentarea unei astfel de inițiative sunt stabilite în conformitate cu articolul 24 primul paragraf din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.